

Utószó

Csak néhány szót, életrajzi kiegészítésül.
1914-ben születtem, a háború első évében, decemberben. Anyám Judik Etel színésznő; nem emlékszem rá: 18-ban vitte el az influenzajárvány. Apámat összetörte a veszteség; romantikus nagy szerelem volt, megszőktette anyámat első férjétől, Berlinben bujkáltak, bohémes boldogságban. Ezt én is csak az irodalomtörténetből tudom. Anyám halála után átkerültem Vitéz Miklósékhoz, keresztszüleimhez. Még nem volt gyermekük, később több is született, de én akkor is náluk maradtam, nagyon szerettem őket. Utóbb is mindig visszajártam hozzájuk, a szombat-vasárnapot ott töltöttem, s minden nyáron a síófoki panziójukban nyaraltam. Ahol apám meghalt.

A Váli utcai elemibe jártam, akkor még jó tanuló, élénk és beszédes fiú voltam. Egy osztálytársam lombfűrészelt, én is kaptam lombfűrészelt. Ügyesen bántam vele. Még hatéves se lehettem, mikor apám beíratott a Fodor-féle vívóiskolába, egy ünnepségen én mondtam el a hosszú prológot, amit apám írt. Ma is betéve tudom, így kezdődött:

Jelentem fürgén, mint a mókus,
hogy én vagyok itt a prológus...

Magam is nagyon korán kezdtem verset írni, tán hat-hét éves koromban. Az első versem címe *Csillagok*.

Csillagok, csillagok ott az égen,
Milyen sokan vagytok,
Esne le az egyik énnékem,
S lám én milyen gazdag vagyok.
De pénzem, a pénzem a szegényeknek adom,
Hadd boldoguljanak vele azok,
Azok, akik oly nyomorban élnek,
Férfi, asszony, gyermek és leány.

A vége nem rímel, nem tudom, miért. Ebben az időben már otthon laktam, apáméknál. Akkor született az öcsém, Cini. Apám feleségül vette Böhm Arankát, és úgy döntött, hogy lakjunk mind együtt, Kertész Tomi is, aki Aranka első házasságából született. Később ő visszaköltözött apjához, Kertész Tivadar orvoshoz.

Arankát sose szerettem. Cinit első perctől fogva és mindig, pedig egészen más természet, mint én. Zárkózott, komor, szomorú voltam, félrehúzódo és magányos, ő pedig élénk, vidám, játékos. Engem csak a költészet izgatott, őt minden más – főként a labda. Szenvedélyesen sportolt. Én is vívtam, korcsolyáztam, ródliztam, de máskülönbem nem érdekelt a sport.

A Verpeléti úton laktunk, amit azóta apámról neveztek el. Előbb a 2-ben, aztán a 22-ben. Devecseri Gáborral korán összebarátkoztam, ő is Lágymányoson lakott. A Lónyay utcai református gimnáziumba jártunk, ő egy osztállyal alattam. Rossz tanuló voltam, egy-egy tárgyból néha pótvizsgáznom is kellett. Csak a magyar irodalmat szerettem és a latint, a tanárok közül Nyusztay Antal latin-görög tanárt. Az osztálytársaktól elkülönültem. Egy időben sehogya se tudtam fölkelni, mindennap elkéstem az iskolából. Eleinte szidtak, korholtak, kinevettek, de semmi sem segített – aztán megszokták. Az utolsó évben összeszedtem magam, az érettségim már majdnem jó rendű lettem.

Diákkoromban sok verset írtam. Eleinte füzetekbe, aztán külön lapokra – nagyon termékeny korszak volt. Apám szerette a verseimet. Én is tudtam, és mindenki tudta, hogy költő vagyok, a családban én vagyok a költő. Nem is érdekelt egyéb, csak a vers. Sokat olvastam, tizennégy éves koromban Ady vagy Vörösmarty köteteit elejétől végig, nagyon élveztem. Fordítottam is, németből Heinét, Rilket, latinból Ovidiust. Az Ovidius-fordításaim egy része megjelent. Már volt baráti köröm: Devecseri révén összekerültem fiatal irodalmárokkal, Szendrő Jóskával, aki akkor még nem színész volt, hanem lírai költő, Szilágyi Bandival, aki szerkesztőnek született – és nagyon fiatalon halt meg. Lapot alapítottunk *Hangszóró* címmel – előbb Szendrő szerkesztette, aztán Szilágyi Endre és Benedek István –, ez közölte első verseim. De már előbb megjelent egy aprócska kötet, amelyet Devecserivel közösen írtunk, ő hatodik gimnazista volt akkor, én hetedik. Fiatalkori verseimből csak ezek maradtak fenn, a többi elkallódott.

Apám örült a sikeremnek. Sokszor beszélgettünk, mindenről, főként persze irodalomról.

Érettségi után kijelentettem: nem maradok tovább otthon. Akkoriban szerettem bele egy Margit nevű asszonyba, aki a Svábhegyen lakott, felköltöttem hozzá. Viszonozta szerelmemet, noha húsz évvel idősebb volt nálam. Nagyon boldogan éltünk. Később a szerelem elmúlt, de a barátság és a viszony még öt éven át tartott. Ekkor írtam a legszebb verseimet. Nem laktam már nála, albérletről albérletre vándoroltam, de rendszeresen följártam hozzá a Svábhegyre. Öt év után behívtak katonának, ő pedig kivándorolt Londonba – soha többé nem hallottam róla. Ő volt az egyetlen nő az életemben.

Érettségi után színész akartam lenni, beiratkoztam az öreg Rózsahegy színiiskolájába. Tehetségesnek tartottak. Egy évig jártam oda, nagyon komolyan vettem – aztán mégis abbahagytam. Valójában nem akartam semmi

más lenni, csak költő. Pár hónapig a *Színházi Élet*nél is dolgoztam, a hirdetési osztályon, időnként 5 pengőt kaptam a munkámért. Aztán a *Szép Szó* szerkesztőségének lettem tagja, ezért nem fizettek, de a verseimet közölték. Ignotus Pál volt a szerkesztő, sok költővel és íróval összeismerkedtem itt, például József Attilával, Radnótiival. Amíg még otthon laktam, a lakásunkon találkoztam apám író barátaival, főként Kosztolányival, Somlyó Zoltánnal, Füst Milánnal; később a Hadik kávéházban, amikor a Reviczky utcába költöztek, a Centrálban kerestem föl apámat, itt Szabó Lőrincsel, Erdélyi Józseffel ismerkedtem meg. Erdélyi nagyon megkedvelt, Devecserivel együtt meghívott Pilisszántóra, jól tartott egész nap. A *Nyugathoz* Devecseri vitt fel, több versemet közölték, Babitshoz aztán rendszeresen följártunk, gondosan olvasta és bírálta a verseimet. 1937-ben megjelent egy szerény kötetem a *Nyugat* kiadásában, *Étel és ital* címmel.

Hogy miből éltem? Apám adott pénzt a kávéházban, ha nem felejtettük el mind a ketten. Az idegeimmel ekkoriban nem volt baj, csak szórakozott voltam, az időt nem tudtam beosztani és kihasználni – szerencsére senki sem kérte számon, nem felejték-e el ebédelni.

Apám halála után nehéz korszak következett, nem volt kitől pénzt kérni. Cini és Tomi segítettek, ahogy tudtak. Huszonnégy éves koromban váratlanul behívtak katonának, ez szörnyű volt. Az első hetekben még próbáltam alkalmazkodni, de aztán végképp nem értettem, mit akarnak tőlem. Összeestem, ideggörcsöm volt, szívgörcsöm. Bevittek a katonakórházba, nem akarták hinni, hogy csakugyan beteg vagyok, hónapokig vizsgáltak, gyötörték. Végül adtak egy papírt, amely szerint szívbajom miatt katonai szolgálatra alkalmatlan vagyok.

Az irodalom ebben az időben nem sokat jövedelmezett. Arankáék valami zsinogüzletet örökölték, ebből tartották fenn magukat: Cini időnként a pénztárból kilopott nekem néhány pengőt, ezen tengődtem. Sanyarú korszak volt, sok éhezéssel. Aztán még nehezebb napok következtek, utcai razzsián többször elfogtak, mert sohasem hordtam igazoló iratot magamnál. 44 decemberében a nyilasok felcipeltek a Svábhegyre, két hétig gyötörték a Majestic szállóban.

Mindez eléggé megviselte az idegrendszeremet. Ezekben az években keveset írtam, sokat éheztem. Sokszor szorongtam, kényszerek kínoztak, hallucináltam is. A nyilas üldözők még évek múltán is fel-feltűntek rémlátásaimban.

A felszabadulás után a Fővárosi Könyvtárban helyezkedtem el. Talán két évig dolgoztam ott, egyik-másik fiókban, s főként a központban; jó dolgom volt, de nem nagyon tudtam a munkámra összpontosítani a figyelmemet. Szerény nyugdíjjal elbocsátottak. Belső sugallat hatására Badacsonyra utaztam, ott is maradtam három-négy évig. A sugallat nyomán azt hittem, hogy

Badacsonyan megtalálom a leányt, akire álmaimban és verseimben vágyakoztam. A leányt ugyan nem találtam, de egy borgazdánál bérelt szobában jól éreztem magam, zavartalanul éltem. Ekkoriban ismét sok verset írtam, ezek elkallódtak.

Nyugdíjam és apám könyveinek jövedelme anyagi gondtalanságot biztosított.

Mégis pár év múlva belső nyugtalanság fogott el, indokolatlan félelmek léptek fel, és az a furcsa hallucinációs állapot, amelyet ördöggyörcsnek neveztem. Cini segítségével idegszanatóriumba mentem, előbb Budapesten, majd Intapusztán az „Aranyketrec”-be, ahol az intézet vezetője régi barátom és író társam volt, Benedek István.

1952 őszétől öt évet töltöttem Intapusztán. Időnként erős kényszerképzetek gyötörtek, sokszor órákig álldogáltam tehetetlenül, nem tudtam magam az étkezésre elszánni vagy a kézmosást abbahagyni, a gondos kezelés azonban lassan mindezt legyőzte, az ördöggyörcsrel együtt. A versírást ezekben a nehéz időkben sem hagytam abba, bár nem voltam már olyan termékeny, mint korábban.

Az intapusztai évekre kellemesen emlékszem vissza, de amikor 1957-ben Benedekéknek el kellett onnan jönniök, szívesen tartottam velük. Budára költöztünk, itt élek ma is, szerény nyugdíjamból és apám újonnan kiadott könyveinek honoráriumából, Benedekék baráti gondozását élvezve. Szeretem őket, a házat, a kertet, ritkán mozdulok ki hazulról. Barátaim elhaltak. Devecseri után Szendrő is, a többiekkel nemigen találkozom. Az öcsém, Cini gyakran látogat, évente egyszer-kétszer én is elmegyek hozzájuk, máshová nem járok. Jól érzem magam itthon.

De a versírás ihlete elhagyott. Tizenöt éve, amióta itt élek, mindössze két verset írtam. Ám ez nem jelenti azt, hogy többé soha nem írok: majd, ha visszatér az ihlet.

Sokan gondolták, hogy apám tehetsége és hírneve nyomasztóan hat rám, akadályozza kibontakozásomat. De ez nem így volt. Apám sohasem volt „vetélytárs”, akit le kellett volna győznöm; ő író volt, filozófus, publicista, humorista – én első pillanattól fogva lírai költő. Tudta ezt, mondta is nekem: én nem vagyok költő, Gabi, a költő te vagy. Mert a versei is filozófiai poémák, nem lírai költemények. Mégis volt egy időszak, amikor izgatott az a probléma, zseni-e az apám, vagy csak egyszerű ember, aki tud írni? Lehet, hogy azért, mert mindenkinek a szemében „a Karinthy Frigyes fia” voltam, én pedig önmagam akartam lenni. Nem több, mint ami vagyok: lírai költő.

1972